

בלבבי ארבע יסודות

גיליון 52 • תשפ"ו

תוכן הגיליון

- שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבע היסודות... א'
- מבחן להערכה עצמית..... ב'
- מהות המידות תיקון המדמה שבבית החולדה..... ד'
- מדור ארבעת היסודות - הלכה..... ה'

שואל לעניין הדרכים השונות של עבודת השם ע"פ ארבעת היסודות [קומות" הנפש מול היסודות]

טוב את אופי המדינה שלו, הוא גם יבין יותר טוב מהו אופי החינוך שמתאים למקומו. יכול להיות שבמדינה שלו לא עושים כ"כ עסק מרכזי מהחינוך, אבל בכל זאת יש שם חינוך, והוא צריך ללמוד את סוג החינוך שמתאים למקום.

כמו כן, זה גם יעזור לו ללמוד על המדינה הסמוכה, ששם הכל טוב סביב החינוך. למה? כי למרות שמקומו הוא כאן, במדינה שבה הכל טוב בוא נגיד הצבא, עדיין הוא יכול ללמוד רעיונות ומושגים מהמדינה הסמוכה, אשר הוא יוכל לסגל למקומו לפי האופי של מדינתו.

יעקב: הבנת... ומה הנמשל ביחס לנפש האדם?
צבי: שלכל קומה שבנפש יש אופי משלה, אבל בכל קומה יש את כל אותם החלקים שיש בשאר הקומות. למשל, כמו שבעזרת השם עוד נראה, גם בקומת ההשכלה יש סוג של "הרגשה", "להרגיש" סברא מושכלת. ולהיפך, גם בקומת ההרגשה יש "השכלה" מסויימת...

ולכן, אדם שהיסוד הכי חזק שלו מקביל לזה שהוא הכי עיקרי בקומה שהוא נמצא בה, אז עבודתו "פשוטה" יותר - זה פשוט להתקדם בכל הכח לפי הסגנון ההוא. למשל, אדם שנמצא בקומת ההשכלה, והיסוד הכי חזק שלו הוא יסוד האש או יסוד הרוח, אז עבודתו פשוטה - ללכת עם אותה דרך בכל הכוח.

משא"כ האדם שטבעו הפרטי נוטה למה שאיננו עיקר הכח של הקומה שלו, אז עבודתו הוא לעשות "הרכבה" מסויימת. הוא צריך מצד אחד להשקיע בחלק ה"טפל" יחסית של הקומה שלו, ומאידך להתחבר גם במידה ניכרת לקומה שאיננו עיקר מקומו אבל כן קרוב לטבע נפשו.

למשל, מי שהיסוד העיקרי שלו הוא יסוד המים, אבל מקומו הוא בקומת ההשכלה, ייתכן שעבודתו מצד אחד להשקיע הרבה ב"הרגשת" הסברות המושכלות, וקצת פחות ב"חשבון" הסוגיה. ומאידך, ייתכן שהוא יצטרך להשקיע גם בקומת ההרגשה, למרות שאין שם עיקר מקומו, כיון שסוף סוף אותה קומה קרובה יותר לאופי טבע נפשו.

והתכלית והשלימות שהוא צריך לכסוף אליה הוא שילמד ליצור "הרכבה" ייחודית המחברת בין כוחו הפרטי לבין מקומו במבנה הכללי, שזוהי תרומתו הייחודית לגילוי כבוד שמים וקיום רצון ה' בעולם!
[המשך בס"ד שבוע הבא...]

בין ארבעת היסודות שמהם הורכבה הנפש. עד עכשיו עסקנו בסוגיה השנייה, שמשם האדם יכול להכיר את חלקו הפרטי בכל נושא, הן חלקו במידות, הן חלקו במעשים, הן חלקו במחשבה, וכו'. אבל עכשיו אנחנו מדברים על נושא של ה"מיקום", ולומדים את ה"מפה" של קומות הנפש וחלקי עבודת ה' המשתייכים להן.
צבי: יפה!

יעקב: אבל זה עדיין מבלבל אותי קצת שחילקנו גם את ארבעת הקומות מול ארבעת היסודות. מה בדיוק זה אומר לי, בוא נגיד, שקומת ההשכלה שייכת ליסוד הרוח והאש, אם מקומי בקומת ההשכלה והיסודות החזקים שלי הם המים והעפר?
צבי: שאלה מצויינות!

בוא ננסה להסביר את הדברים ע"י משל. כולנו יודעים שלכל מדינה בעולם יש אופי, תרבות, וסגנון חיים משלה. יש מדינה שבה סגנון החיים מאוד רגוע ואיטי, כאילו לכולם יש הרבה מאוד סבלנות. ויש מדינה שבה סגנון החיים הוא שכולם אצים רצים, אין להם זמן. יש מדינה שמעריכה אנשים תקיפים, ויש מדינה מעריכה אנשים גמישים. או דוגמה אחרת, יש מדינה שגאה בהישגיה בחינוך, יש מדינה שגאה בצבא שלה, יש מדינה שגאה בעושרה, ויש מדינה שגאה בנקיון רחובותיה ויופי בנייניה...

עכשיו, למרות השוני שביניהן, ברור שכל מדינה צריכה את כל חלקי התפקוד - כל אחת צריכה מערכת חינוך, מערכת בטחון, מערכת כלכלה, ומערכת נקיון. רק מה ההבדל בין המדינות? שהייחודיות של כל מדינה תשליך על האופי של כלל מערכותיה.

למשל, מדינה הגאה בנקיון שלה תשקיע גם בחינוך נקיין, וגם יהיה איכפת לה ההופעה החיצונית של חיילי הצבא, וכו'. מדינה הגאה בצבאה עלולה להתנהל גם בתחום הכלכלה בצורה של לחימה, ומדינה הגאה בעושרה עלולה להשקיע גם בחינוך לעושר...

יעקב: וגם ברור שבכל מדינה ומדינה יש את כל סוגי הנפשות...
צבי: בדיוק לשם אני חותר. ניקח לדוגמה אדם שטבעו להיות מחנך - בכל מדינה שהוא נמצא, הוא יכול להיות מחנך! רק מה, אם הוא ילמד

רקע: שבוע שעבר למדו יעקב וצבי שיש בנפשו של כל אדם ב' חלוקות של ארבעת היסודות. ישנם ארבעה יסודות שמהווים הבסיס לכל מידותיו, שהם מסודרים אצל כל אחד בסדר מסויים משלו, מה הכי חזק ומה כי חלש, וזו נקראת חלוקה "לרוחב". וחוזר מזה, יש חלוקה אחרת של "קומות" הנפש ממש למעלה לארבעה חלקים, שמקבילים לכוחות המעשה, ההרגשה, המחשבה, והרוחניות הנעלמות, שגם אלו מקבילים לארבעת היסודות. וגם כאן, לכל אחד יש קומה אחת שבו עיקר מקומו, וזה מה שקובע איפה הוא אמור לרכז את עיקר עבודתו בחייו.

יעקב: נראה לי שהחלוקה הזו בין ה"גובה" ל"רוחב" הבהירה לי את כל התמונה של הנפש... אם אני מבין נכון, זאת אומרת שבעצם בכל קומה לעצמה יש חלוקה פנימית לארבעה יסודות משלה, דהיינו שיש למשל ארבעה יסודות של כוחות המחשבה, שאינם קשורים בהכרח לארבעת היסודות של כוחות ההרגשה?
צבי: זה ודאי שבכל קומה יש חלוקה פנימית לארבעת היסודות של הכוחות של אותה קומה בנפש.

למשל, בכוחות המחשבה יש כח של דימוי מילתא למילתא, שזה כח המחבר בין מושגים, מכח יסוד המים. ומאידך יש כח של חילוק והבחנה, כח שמחלק ומבחין בין מושגים דומים, וזה מגיע מכח יסוד האש המפריד. יש כח של מחשבה מהירה וקלילה, מכח יסוד הרוח, ויש כח של מחשבה עמוקה ועיונית, שהיא מחשבה כבידה, מכח יסוד העפר.

יעקב: ואיך זה עובד - מי שבקומת ההרגשה שלו, המידה הכי חזקה היא בוא נגיד מיסוד האש, זה אומר שגם בקומת המחשבה, הכח הכי חזק שלו יהיה מיסוד האש?
צבי: בדרך כלל, מבלי להיכנס לפרטים כדי שלא לסבך את העניין - נראה לי שכן...

יעקב: בסדר. אז עיקר מה שאני מבין עכשיו הוא שיש שתי סוגיות של ארבעת היסודות - יש סוגיה של "מיקום" הנפש, כלומר באיזו קומה מארבעת הקומות עיקר מקומו של הנפש. ויש סוגיה אחרת של "הרכבת" הנפש, מה היחס הפרטי

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית חלק א' - יסוד הרוח מול יסוד העפר

סקרני - לא מעוניין

לפניך שתי סיטואציות, כל אחת עם שתי תגובות אפשריות. תנסה לדמיין איך אתה היית מגיב!

- סיטואציה ראשונה -

או אולי...

אתה מגיע לבית הכנסת לפני מנחה, ואתה רואה שהביאו ספרים חדשים למכירה. אחד מהספרים זה ספר חדש על הלכות סת"ם, הסוגיה שעכשיו סיימת ללמוד בכולל. האם אתה...

(א) מרים את הספר ועובר על תוכן העניינים... כשאתה רואה שיש לו סימן על הסוגיה של "חק תוכות בחצי אות", בדיוק הסוגיה שמסרת עליה חבורה, אתה ממחרר לדפדף לשם ולראות אם הוא עומד על הנקודות שעמדת עליהן ואם תראה שם אי אלו חידושים...

(ב) אתה לא מעוניין בספרים חדשים... כבר למדת את הסוגיה מן המקורות במשך הזמן, יצא לך מה שיצא לך, וזה מספיק לך. נכון שמישהו אחר ודאי יכול לעורר נקודות חדשות, אבל אתה שמח בחלק שלך, ואתה לא מחפש להתחיל לסבך סוגיה שנראית לך כברורה ומסודרת...

- סיטואציה שנייה -

טוב מהי "דעת הקהל" על העניין, ולשער מה יקרה בסוף...

או אולי...

אתה יוצא מבית הכנסת, ואתה שומע שני אברכים עסוקים בשיחה לזהטת על האם יפתחו שנה הבאה עוד חיידר בקהילה או לא. מה אתה עושה?

(א) כבר שמעת את השמועה שייתכן שיפתחו עוד חיידר, וכבר התעניינת ושוחחת עם אחרים על הנושא. מתוך מה ששמעת על ההבדל בין החיידרים השונים, כבר גיבשת לעצמך דיעה מסויימת על העניין... אז אתה נכנס לשיחה ומציע להם את הזוית החדשה שלך, ובו בזמן אתה מנסה גם להבין יותר

(ב) אתה פשוט ממשיך בדרכך ומתעלם מכל הבלגן ומכל השיחה, שבכלל לא מעניינת אותך... הרי אף אחד לא הולך להתייעץ איתך ולבקש דעתך על הנושא, אז למה לכתחילה להתערב להקשיב לצדדים השונים ולגבש שיטה?

צורת אדם

השיעור הבא בנושא: גלגל העין
יום שלישי כא' אדר תשפ"ו

רח. הרב בלוי 33
ירושלים 20:30

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית חלק ב' - יסוד הרוח מול יסוד העפר

סקרני - לא מעוניין

לרשום ע"י הקפת אחד מהמספרים מ 1 עד 10, כאשר 1 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה הראשונה שבזוג, ו10 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה השנייה שבזוג.

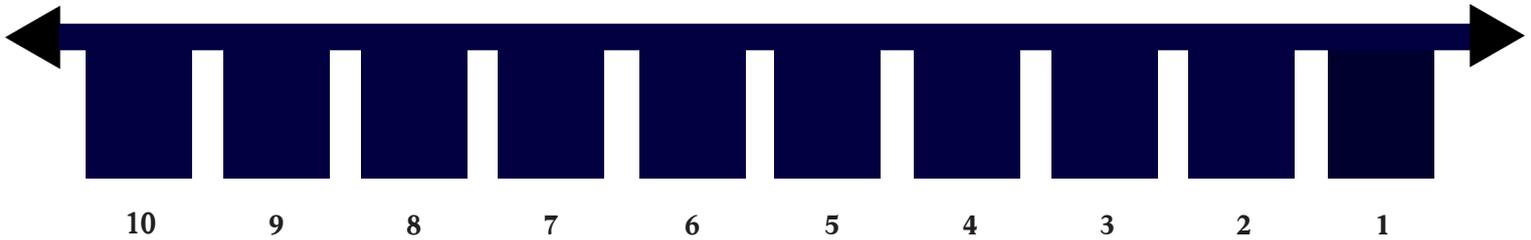
הקדמה: במדור זה, אנחנו מנסים לתת כל פעם זוג של מידות הפכיות, המשתייכות לשני יסודות הפכיים. יש להתבונן בשני הצדדים, ולנסות להעריך באופן כללי לאיזה צד האופי שלך נוטה יותר, והאם הנטייה לאחד מהצדדים הוא חזק מאוד או חלש. את התשובה ניתן

יסוד העפר

לא מעוניין

יסוד הרוח

סקרני

וא"כ, הצורה המאוזנת היא שמצד אחד, האדם יכיר ויברר לעצמו שכל שלימותו אינה אלא להישאר בחלקו שלו בתורה ובעבודת השם, ולהחליט שכל מה שלא שייך לחלקו לא מעניין אותו. ההחלטה הזו מגיעה מכח הגבול של יסוד העפר, שמעורר את המידה שלא להתעניין בדברים שלא שייכים אליו, כמו שנתבאר.

אחרי ההחלטה הזו, האדם צריך לעורר את מידת הסקרנות ולשאוף להגיע לכל העומק, הרוחב, וההיקף של חלקו שלו בתורה ובעבודה. בהתחלה הוא ישאף ללמוד את כל מה שנראה לו כעיקר חלקו בתורה, ובהמשך, הוא ישאף גם ללמוד חלקים שנראים לו יותר רחוקים מעיקר חלקו בתורה, שהרי סוף סוף יש לכל אחד חלק מסויים בכל חלקי התורה. אבל עם כל זה, עיקר החיפוש שלו לא יהיה אלא למצוא את שלימות חלקו בתורה.

ניתן להיעזר כאן בסיפורים שבחלק א'. בסיפור הראשון של ספר חדש על סוגיה שהאדם זה עכשיו למד ומונח בה, לכאורה יותר נכון באופן כללי לחיות עם סקרנות וביקוש החכמה, ולשמוח לחפש עוד ועוד נקודות בסוגיה. משא"כ בסיפור השני של סקרנות על כל מיני "חדשות" שדעתו בהם לא מעלה ולא מורידה, והעסק בהם לא מביא את האדם לחיזוק לא בתורה ולא בעבודת השם, ודאי מה שנכון באופן כללי הוא לא להתערב בהם ולא להתעניין בהם.

הסבר: מכח יסוד הרוח, נולד באדם כח של ביקוש החכמה. שהרי כל מהות החכמה היא הכרת "מהלכי" ו"תהליכי" המציאות [כח של תנועה], וכן להכיר את "הצדדים השונים" של המציאות [כח של היקף מצדדים שונים של הסתכלות, דוגמת יסוד הרוח שמתחלק לרוח צפונית, רוח דרומית, וכו'], שכל אלו שייכים ליסוד הרוח. ומכאן נולד מידת הסקרנות, שהוא רצון לקבל "סקירה שלימה" של כל החכמה והידע על נושא מסויים, או של כלל חלקי החכמה.

והיפוכו מכח יסוד העפר, שמכוחו יש באדם כח של גבול וצמצום. ומכח כך, האדם מצמצם את רצונו לחכמה רק לדברים פרטיים שהוא מרגיש צורך לדעת אותם, אבל הוא לא מפתח "ביקוש כללי" להכרת כלל מהלכי המציאות ולהכיר ידיעות שמעבר לצרכים המעשיים שלו.

והנה, מידת הסקרנות יש בה, כמובן, מעלה וחסרון. שהרי מצד אחד, האדם יכול לבוא מתוך מידת הסקרנות ללימוד וידיעת כל התורה, כי נפשו משתוקקת להכרת חכמת התורה, ואם הוא יכיר שהחכמה האמיתית אינה אלא חכמת התורה, זה יכול לפתח בו אהבת התורה אמיתית ורחבה. אבל מצד שני, אם הוא לא יכוון את הסקרנות לכיוון הנכון, היא יכולה למשוך אותו החוצה להתעניין בכל המרעין בישין שבעולם ולהפיל אותו לבאר שחת. ואפילו אם זה יישאר בתחום הקדושה, האדם עדיין יכול להימשך מכח הסקרנות לעסוק בדברים שלא שייכים לחלקו בתורה ובעבודת השם, ולבזבז את זמנו וכוחותיו לריק.

כילוי המדמה - הוצאת המדמה לחוץ

של מדמה, אין כאן אדם. כאשר הולד יוצא, מתגלה שהולד לא היה חי אלא הוא היה מת, ואז מתגלה שלא היה כאן אדם, אלא רק מי שהיה נראה כאדם.

כח החכמה, כאשר היא מתגלית לחוץ, יכול לשלוט בה נקודה של רע, וכמו במעמד הר סיני. לעומת זאת במדמה הדבר הפוך. כל זמן שהמדמה נמצא בפנים והוא לא מבורר יש לו קיום, כאשר המדמה יוצא לחוץ הוא מאבד את קיומו, כי הוא מגיע לכילוי.

כל כילוי המדמה הוא רק בהוצאתו אל החוץ. המדמה שמקומו במערכת יסוד המים נבנה על צורות קיימות, המדמה של העפר נבנה על עשיית מה שאינו לישנו. מצד יסוד העפר המוציא מהכח אל פועל, כאשר האדם מוציא מהכוח לפועל את מה שאינו לישנו, מה שמתגלה הוא שאין בו כלום וזה הכילוי של המדמה.

דוגמא לדבר. אם יש עובר שמת, בתחילה היה נראה שהיה כאן אדם שעומד להיוולד ועכשיו כאשר הוא נולד מתגלה שהולד הזה היה רק מציאות

כילוי המדמה מתגלה כאשר המדמה יוצא לחוץ.

מבשרי אחזה, כאשר האדם נמצא בדמיונותיו והוא מדמיין דברים, אם הוא רוצה להפסיק את הדמיונות הוא חייב להוציא אותם החוצה, כל עוד הוא משאיר אותם פנימה הוא ימשיך לחיות במהלך של דמיונות הפורחים באוויר, רק כאשר הוא ידבר עליהם והוא ישתמש בכוח הדעת להוציא אותם החוצה בבחינת 'דעת גנוז בפומיה', רק אז בכוח הדעת לברר את הדמיונות שלו ולבטלם.

כילוי הרע באחרית הימים - על ידי הוצאת כל כוחות הרע

מי רגלים בפרהסיא זה הוצאת המדמה לחוץ, כאשר מוציאים את המדמה לחוץ נותר רק הפסולת שלו, וכאן בעצם מגיע המדמה לכילוי שלו.

בודאי שלכתחילה אין לנו להוציא את המדמה מהכוח לפועל. ולכן לכתחילה יש להטיל מי רגלים בגדר מלפנים גדר מערה מלפנים מערה. אבל הקב"ה סידר את הדברים באופן כזה שהרע יצא מהכוח לפועל, וכאשר הרע יוצא לפועל ממש, אז מתגלה שאין בו כלום וזה גופא ביטולו.

התחדד שיש הבדל בין מדמה דעפר למדמה דמים, במדמה דעפר אין כלום, במדמה דמים יש כאן משהו של צורה שקיימת. ברגע שהמדמה יוצא החוצה על ידי שהאדם מדבר עליו ומוציא את דמיונותיו לחוץ בבחינת 'דאגה בלב איש ישיחנה' - אזי המדמה אובד, כי המדמה יכול להתקיים עד כמה שהוא נמצא ככח. כל כמה שמוציאים אותו מהכוח לפועל בשלימות, המדמה מאבד את הקיום שלו. המדמה קיים עד כמה שהוא כוח ולא פועל. עד כמה שהמדמה מתגלה כפועל, הוא לא יכול להתקיים.

כל הרע שקיים היום בעולם עומד לקראת כילוי. בדור שלנו כל כוח הרע יוצא מהכוח לפועל מחמת שהוא עומד לקראת כילוי, ועל ידי יציאתו מהכוח לפועל הוא הולך ומתכלה. כל זמן שהרע נמצא רק בכח, נדמה כאן שיש משהו. אבל כאשר כל הרע יצא לפועל, רואים בצורה ברורה שאין בו ממש. זה עומק כל כוח הרע שכולו דמיונות, הרהורי עבירה קשים מעבירה, בהרהורי עבירה נראה כביכול שיש טעם בדבר, אולם כאשר באים לעבירה ולרע בפועל מתגלה שאין בו כלום.

ביטול כח המדמה - להשתמש במדמה רק ככח ולא כפועל

השלישי הוא, אם אני אנסה להשתמש במדמה כפועל ממש, ואז אני מגלה שהוא אינו כלום, אזי הוא בטל ומבוטל.

כאן בעצם סוד התיקון של המי רגלים. וזה העומק של מה שנאמר בקטורת 'מי רגלים יפין לה', המי רגלים בעצם ראויים לקטורת מצד תיקונם באופן הנכון, (רק שאין מכניסים מי רגלים לבית המקדש מפני הכבוד).

(המשך השיעור בגיליון הבא)

נתתי לו לצאת מהכוח אל הפועל, אני יודע שהוא לא קיים, ואז ביטלתי אותו. כל מדמה ענינו שנדמה לי שהוא קיים. ברגע שאני באמת מנסה לתפוס אותו ואני רואה שאין כאן כלום, אזי מתגלה שהמדמה קיים ככוח ולא קיים כפועל וזה תיקונו.

אלו הם ג' מדרגות בכוח המדמה. אם אני משאיר את המדמה ככוח ואני משתמש איתו נכון ככוח, זה שבח ומעלה. אולם אם בשעה שהוא כח אני תופס אותו כפועל באופן שאני מבין שהוא פועל רק שעדיין לא מימשתי את פועלו, זה שורש הקלקול. השלב

בלשון עמוקה - ככוח, כוח המדמה הוא טוב. וכפועל, המדמה הוא רע. זה דבר מאד דק - כוח המדמה בשורשו הוא טוב.

מה ההבדל בין מדמה ככוח, למדמה כפועל?

אם אני משתמש בכוח המדמה ואני מודע שהוא רק כוח, אני משתמש בו רק כמדמה ואני יודע שהוא לא קיים כמציאות, אזי זהו מדמה דתיקון. כאשר אני מדמה דבר שאינו קיים ואני מוציאו לפועל ואני חושב שהוא באמת קיים, כאן מתגלה שורש הרע של המדמה, אולם כאן גם מקום ביטולו. ברגע שלא

קונטרס יסודות בהלכות תערובת [פרק ו']

לאיסור הזה, ובעז"ה נראה את הנפ"מ מזה בפרק הבא.]

וכן מבואר בדברי הרשב"א בכמה מקומות:

ואי קשיא לך כיון דאיסור המעורב בהיתר אמרינן ביה קבוע היכי משכחת ליה איסור בטל ברוב... דע שלא אמרו כן אלא באיסור חשוב שאינו בטל... אי נמי באיסור שנודע וניכר מקומו... אבל בכל שאר האיסורין שבטלין ואין מקומן נודע וניכר לא אמרו כן (תורת הבית הארוך, בית ד שער א, יג.).

וכיון שאינן בטלין הוה להו בתוך תערובתן קבועין וכמחצה על מחצה דמי (שם יד):

משום דכל איסור שנודע מקומו וניכר אינו בטל והרי הוא קבוע בתוך ההיתר (שם שער ב, כט):

ומבואר בכל המקומות האלו שגם בציור של תשע חנויות, שהחנות של איסור ניכרת וידועה בפני עצמה ואין הו"א שהיא תבטל, הוצרך הרשב"א להדגיש שרק כיון שאין ביטול, לכן הו"ל קבוע. והיינו כמו שנתבאר, שלדעת הרשב"א אין בכלל דין ב"הלכות קבוע" שצריכים שהאיסור יהיה ניכר וידוע בפני עצמו בכדי שהאיסור יהיה קבוע, אלא כל העניין הוא שהאיסור לא יהיה בטל ברוב, וכל שאין האיסור בטל ברוב, כבר שייך דין קבוע.

ביאור המחלוקת

והביאור בזה כמו שנתבאר בארוכה. כי לדעת תוספות, כל היסוד של קבוע היינו שצריכים לדון על החפץ מנייה וביה, וא"א לשייך אותו לרוב שאינו מונח בחפץ עצמו. ולכן היה פשוט לתוספות שכמו שיש בעיה של קבוע כלפי "כל דפריש", מאותו סיבה בדיוק תהיה בעיה של קבוע כלפי "ביטול ברוב", כי כל שמתכלים על חלק אחד מהתערובת כ"יחידה" בפני עצמה, תמיד תישאר הספק רק אם היא מותרת או אסורה, ולא יהיה שייך לדון עליו ללכת אחר הרוב. וע"ז תירצו התוספות, שחפץ שנתערבה דינה כחפץ שפירשה, כי גם מקרה התערובת נקרא "שינוי במצב החפץ" שמחייבת אותי כבר לדון מי הוא ביחס לכל החפצים האחרים, וזה כבר מחייב אותנו לצרף את כל הצדדים לספק אחד גדול.

משא"כ לדעת הרשב"א, כבר נתבאר שגם בתשע חנויות, אין ה"קביעות" של האיסור בחנות הפרטית שלה, אלא הקביעות היא בכל השוק, איפה שכל החנויות נמצאות. וכל העניין של דין קבוע גם ב"כל דפריש" לדעת הרשב"א אינו אלא שעל כל הצדדים ההיתר היה עם האיסור במקום אחד כללי, והרי בכל תערובת כן הוא - שעל כל הצדדים, ההיתר נמצא עם האיסור במקום אחד כללי. ולכן, מבואר היטיב למה מיאן הרשב"א בתירוץ התוספות.

אלא שלשיטתו, תירץ הרשב"א שבכלל לא מצינו שדין קבוע מעכב את דין ביטול ברוב. שהרי לדעת הרשב"א אין דין קבוע אלא גזירת הכתוב שלא ללכת אחר רוב ב"ספק חמור" של קבוע, ושפיר י"ל שהני מילי כלפי דין כל דפריש, אבל אם הרוב בא לבטל לגמרי את דין האיסור, שם לא נאמר גזירת הכתוב של כל דפריש.

שתי השיטות בתערובת

נתיש בסוגיין קושיה יסודית שהקשו הראשונים: איך בכל תערובת אומרים ביטול ברוב, למה אין כאן בעיה של "כל קבוע כמחצה על מחצה דמי"? וננסה לראות את תשובת התוספות ואת תשובת הרשב"א לקושיה הזו, ולדייק את ההבדל שביניהם.

תירוץ התוספות

וז"ל התוספות (חולין צה. ד"ה ספיקו אסור):

"והא דקיי"ל מדאורייתא חד בתרי בטיל היינו היכא שמעורב ואינו ניכר האיסור, אבל הכא ידוע האיסור בדוכתיה".

וביאור הדברים, שהתוספות מייסדים שחלק האיסור שבתערובת לא נקרא בכלל "קבוע". והטעם, כי כל יסוד דין קבוע לדעת התוספות היינו שהמתכלים על האיסור כ"עומד בפני עצמו" [מיסוד העפר], כמו שביארנו באריכות. ומסבירים התוספות, שחפץ שנתערב עם חפצים אחרים, כבר לא מסתכלים עליו כ"עומד בפני עצמו" ו"קבוע במקומו". כי בזה עצמו שהחפצים נתערבו יחד עד שלא ידוע כל אחד מהם איזה הוא, זה עצמו נידון כאילו "פירשו", כי בזה שהתערבו מתבטלת את חשיבותם כ"יחידים" וכבר מתסכלים אליהם כיחידה אחת של "תערובת".

ועל דרך זו כתבו התוספות בכמה וכמה מקומות, וז"ל:

דכל מילי מדאורייתא ברובא בטלי כיון דלא ידיע... ולא שייך כל קבוע אלא בדבר הידוע כגון תשע חנויות ותשע צבורין ותשע צפרדעים ותשע עכו"ם שההיתר והאיסור שלהם ידועים במקומם (תוס' ובחים עג: ד"ה אלא אמר).

דלא אמרינן קבוע כמחצה דמי אלא כשהאיסור ניכר לעצמו וההיתר ניכר לעצמו אבל כשאין האיסור ניכר לעצמו לא אמרינן קבוע (תוס' נויר יב. ד"ה אסור בכל).

דמדאורייתא לא חשיב קבוע אלא כשהאיסור ידוע במקומו (תוס' פסחים ט: ד"ה היינו תשע).

ודווקא כי האיסור ניכר וידוע לבדו ורוב ההיתר ידוע לבדו לשם שייך לומר כל קבוע כמחצה על מחצה דמי (ספר התרומה הלכות איסור והיתר סי' נא).

תירוץ הרשב"א

לעומת זאת, ברשב"א מצינו שנקט מהלך אחר לגמרי לענות על הקושיה הזו. וז"ל הרשב"א (חדושים, חולין צה.):

וא"ת... היכי משכחינן אסור בטל ברוב דהא אסור קבוע הוא וכמחצה על מחצה דמי, י"ל דלא אמרינן הכי אלא באיסור חשוב שאינו בטל... אבל בכל אסור בטל לא אמרינן קבוע, דהא בטל הוא.

כלומר, הרשב"א מתרץ שבעצם אה"נ, גם האיסור שבתערובת בעצם הו"ל "קבוע". אלא שלדעת הרשב"א גם איסור קבוע יכול להתבטל ברוב, כי לא נאמר דין כל קבוע כמחצה על מחצה אלא לעניין שלא נאמר "כל דפריש מרובא פריש", אבל ביטול ברוב כן שייך גם על קבוע. [וכותב הרשב"א שאחרי שהאיסור מתבטל ברוב כבר גם אין דין קבוע, כי כבר אין כאן שום איסור. ורק היכן שאין האיסור בטל בתערובת, כגון באיסור חשוב שאין בו דין ביטול ברוב, אז יש גם דין "קבוע"]